

ΑΣΤΙΚΑ ΗΧΟΤΟΠΙΑ

Επιθυμείς να δεις;
Αφουγκράσου.
Το να ακούς είναι ένα βήμα
προς τη δράση.

Saint Bernard de Clairvaux

ΤΟ ΗΧΗΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Κινούμενοι μέσα στο αστικό τοπίο, ταυτόχρονα με τις οπτικές εντυπώσεις, δεχόμαστε και ακουστικά ερεθίσματα από τις ηχητικές πηγές που υπάρχουν στον περιβάλλοντα χώρο.

Οι διαφορετικοί ήχοι ενός χώρου συνθέτουν το ηχητικό τοπίο, το οποίο μπορεί να είναι σχετικά απλό ή περισσότερο σύνθετο και να διαφοροποιείται στη διάρκεια της ημέρας και ανάλογα με την εποχή.

Ο ήχος αποτελεί ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του περιβάλλοντος (αστικού ή υπαίθρου). Κάθε υλικό παράγει το δικό του ήχο και κάθε παραγόμενος ήχος επηρεάζεται από το υλικό προφίλ του περιβάλλοντος χώρου.

Η ηχητική ταυτότητα ενός χώρου σχηματίζεται από πολλαπλές ηχητικές ποιότητες, την πυκνότητα πολλαπλών στρωμάτων που αντιπροσωπεύουν τα κοινωνικά, ιστορικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά του.

“Όπως ένα τοπίο, ένα ηχοτοπίο είναι ταυτόχρονα ένα φυσικό περιβάλλον και ο τρόπος αντίληψης αυτού του περιβάλλοντος. Είναι ένας κόσμος και παράλληλα το πολιτιστικό πλαίσιο που κατασκευάστηκε για να κατανοήσει τον κόσμο αυτό. Οι πολιτιστικές διαστάσεις ενός ηχοτοπίου περιλαμβάνουν:

- επιστημονικές και αισθητικές μεθόδους ακρόασης
- την σχέση του ακροατή με το περιβάλλον
- τις κοινωνικές συνθήκες που καθορίζουν τα ακούσματα του καθενός.

Ένα ηχοτοπίο, το ίδιο όπως και ένα τοπίο, έχει μεγαλύτερη σχέση με τον πολιτισμό παρά με την φύση. Κατά συνέπεια, υπόκειται σε συνεχή αλλαγή και αναδόμηση.”

Emily Thompson in the introduction to *The Soundscape of Modernity: Architectural Acoustics and the Culture of Listening in America, 1900-1933* (2002)

Τι είναι ένα ηχοτοπίο;

Πρόκειται για έναν όρο πολυχρησιμοποιημένο και συχνά παρεξηγημένο, που εισήγαγε ο R. Murray Schafer στα τέλη του 60 και που στη συνέχεια ανέπτυξε ως πεδίο μελέτης και έρευνας: the World Soundscape Project (WSP) στις αρχές του 70, με βάση το Simon Fraser University στο Βανκούβερ του Καναδά.

Μπορούμε να θεωρήσουμε το ηχοτοπίο (Soundscape) ως ένα ηχητικό/ ακουστικό ανάλογο του (landscape).

Το ηχοτοπίο αναλύεται από επιστημονικά πεδία, όπως η Ακουστική Οικολογία και η Ανθρωπολογία της Μουσικής.

ΗΧΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΗΧΗΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ (SOUNDWALKS)

Ακούγοντας την πόλη και τους κατοίκους της: Το αστικό ηχοτοπίο ως μια εικόνα της πόλης.

Υπάρχουν τέσσερεις τύποι ηχητικών περιπάτων:

- ✓ Περίπατος ακρόασης
- ✓ Περίπατος αφήγησης
- ✓ Περίπατος παραγωγής ήχων
- ✓ Περίπατος ανάγνωσης/ απαγγελίας

Α. Ένας Περίπατος Ακρόασης έχει στόχο την ακρόαση του φυσικού ή του αστικού περιβάλλοντος. Απαιτεί από τους συμμετέχοντες στον περίπατο να κάνουν το λιγότερο δυνατό θόρυβο.

Β. Ένας Περίπατος Αφήγησης απαιτεί από εμάς να ακούσουμε κάποιον που αφηγείται τις εμπειρίες του στο παρελθόν σχετικά με έναν τόπο ή μια διαδρομή. Και εδώ οι συμμετέχοντες στον περίπατο κάνουν το λιγότερο δυνατό θόρυβο.

Γ. Ένας Ηχητικός Περίπατος Παραγωγής Ήχων περίπατος ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να προκαλέσουν ήχους ομιλίας ή άλλους στο χώρο, προωθώντας μια διάδραση με αντικείμενα και το περιβάλλον (για παράδειγμα κτυπώντας τα αντικείμενα ή τις επιφάνειες).

Δ. Ο Ηχητικός Περίπατος ανάγνωσης/ απαγγελίας μπορεί να θεωρηθεί και υποπερίπτωση του Γ. Οι συμμετέχοντες διαβάζουν οι απαγγέλουν κείμενα κινούμενοι σε κάποια διαδρομή στην πόλη, σχετική ή άσχετη με τα κείμενα.

ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΛΟΗΓΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Ο παρατηρητής-περιπατητής του 19^{ου} αιώνα(*flâneur*).

Ο Βάλτερ Μπένγιαμιν περιγράφει τα γεγονότα και τις κοινωνικές αλλαγές που οδήγησαν σε ένα νέο είδος παρατηρητή.

Η εμπειρία του νέου παρατηρητή δημιουργείται από τη σύγκλιση νέων αστικών χώρων, τεχνολογιών, οικονομικών λειτουργιών, εικόνων και προϊόντων.

Η νέα αστική εμπειρία χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα και πολλαπλότητα. Για τον Μπένγιαμιν η ζωή της νεωτερικότητας βασίζεται περισσότερο στα γεγονότα της καθημερινής ζωής παρά στις πεποιθήσεις.

Ο Μπένγιαμιν θεωρεί πως το «μοντάζ», ως δομικό στοιχείο των νέων τεχνολογιών, μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την επαναδιατύπωση των εμπειριών του κατακερματισμένου κόσμου.

Περίπατοι και περιπατητικά σχήματα (Walking and walkscapes)

Ο περίπατος ως αισθητική εμπειρία. Συμβολικοί τρόποι εμπειρίας και μετασχηματισμού του αστικού τοπίου.

- ✓ Οι επισκέψεις των Ντανταϊστών
- ✓ Αστικά readymade
- ✓ Από την κοινότυπη στην ασυνείδητη πόλη
- ✓ Lettrist drifting
- ✓ Παιγνιώδης vs αστική πόλη
- ✓ Νομαδικός λαβύρινθος
- ✓ Περίπατοι της Land Art

Francesco Careri, *Walkscapes, Walking as an aesthetic practice*,
Barcelona, 2002

Αστικό τοπίο και Τοπόσημα

Ο αμερικανός Κέβιν Λιντς (Kevin Lynch) ερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται και προσανατολίζονται στο αστικό τοπίο. Η διασημότερη εργασία του Λιντς, "η εικόνα της πόλης", δημοσιεύθηκε το 1960 όπου αναφέρεται στον τρόπο που οι κάτοικοι κατανοούν το περιβάλλον μιας πόλης με τη διαμόρφωση νοητικών χαρτών που βασίζονται στην προσωπική τους εμπειρία.

Προσέγγιση του αστικού περιβάλλοντος, χρησιμοποιώντας όρους όπως θέα, όριο, τοπόσημο, διαδρομή.

Βιβλιογραφία

Kevin Lynch, *The image of the city*, MIT Press, Μασσαχουσέτη 1960

Gordon Gullen, *The Concise Townscape*, Architectural Press , Λονδίνο 1961

ATHENS BY SOUND

11 th Venice Biennale on Architecture, 2008

Ελληνική συμμετοχή

Επιμελητές: Anastasia Karandinou, Christina Achtypi, Stylianos Giamarelos

<http://www.athensbysound.gr/>

Το *Athens by Sound* παρουσιάζει ένα διαδραστικό ηχητικό χάρτη της Αθήνας, τον οποίο ο επισκέπτης καλείται να βιώσει, να εξερευνήσει και να αναδιαμορφώσει, μέσα από τη σωματική του παρουσία και κίνηση. Ο επισκέπτης δεν είναι απλός παρατηρητής μιας έκθεσης, αποτελεί ενεργό μέρος του διαδραστικού περιβάλλοντος. Κινείται μέσα στο χώρο της έκθεσης και ενεργοποιεί πτυχές της που (αρχικά) αποσιωπούσαν σκόπιμα. Αποκαλύπτει θραύσματα της Αθήνας που αφορούν τον ήχο της. Κίνηση-στάση, παρουσία-απουσία, φωνή-σιωπή αναδιαμορφώνουν και εμπλουτίζουν συνεχώς και με μοναδικό τρόπο το ελληνικό περίπτερο.

Χριστίνα Αχτύπη

Στο διαδίκτυο συναντούμε πλέον ένα σημαντικό αριθμό παρουσιάσεων ήχων του αστικού περιβάλλοντος.

ΛΟΝΔΙΝΟ/ SAVE OUR SOUNDS

<http://www.milocreative.com/blog/view/take-a-journey-through-our-city-soundscape/>

ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

<http://barcelona.freesound.org/>

ΣΕΟΥΛ/ ΗΧΗΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

<http://som.saii.or.kr/campaign>

THE SMALL STREETS SOUNDS

<http://www.thesmalls.com/StreetSounds/>

MAΔPITH

<http://www.madridsoundscape.org/>

NEA YOPKH/ SOUND SEEKERS

www.soundseeker.org/

TOPONTO

<http://urbansoundecology.org/toronto>

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πιλοτική βάση δεδομένων ηχητικών αρχείων
Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Επικοινωνίας και
Οπτικοακουστικής Τεκμηρίωσης (ΕΠΕΟΤ), ΤΑΜ, ΠΘ
<http://lecad.arch.uth.gr/soundscapes/>

Στόχος του ερευνητικού προγράμματος είναι η περιγραφή πόλεων μέσα από το ηχητικό τους τοπίο και η παρουσίαση αυτής της καταγραφής με τρόπο εύχρηστο, ώστε να μπορεί ο «επισκέπτης» να σχηματίσει μια «ηχητική εικόνα» για την πόλη και τους κατοίκους της.

Για την πιλοτική εφαρμογή επιλέχθηκε η περιοχή «Παλαιά» του Βόλου.

Κατηγορίες ήχου

A. Ατμόσφαιρες

εσωτερικές/ εξωτερικές

Φυσικές/ βιομηχανικές/ αστικές

B. Ήχοι

εσωτερικοί/ εξωτερικοί

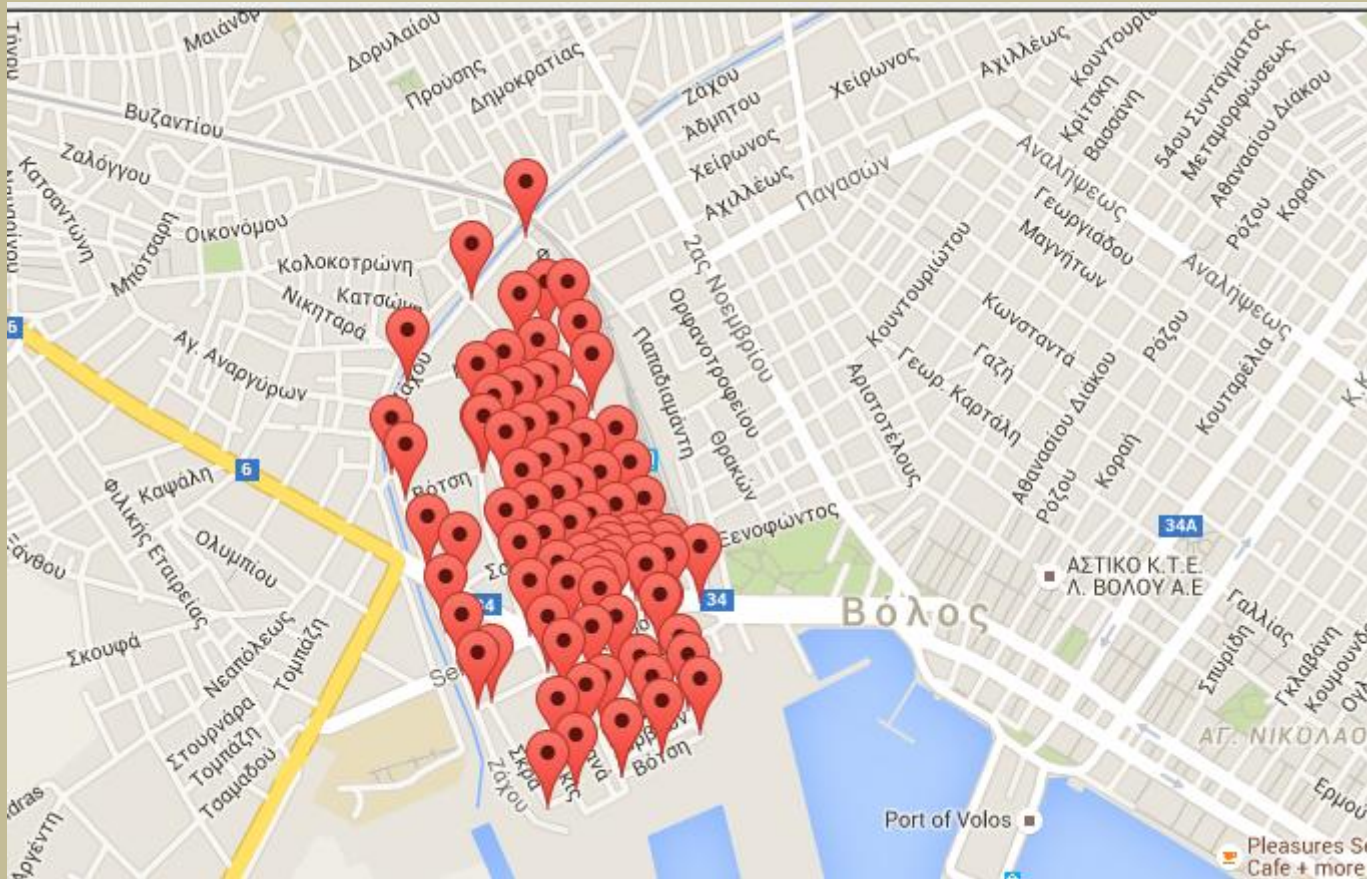
Φυσικοί/ βιομηχανικοί/ αστικοί

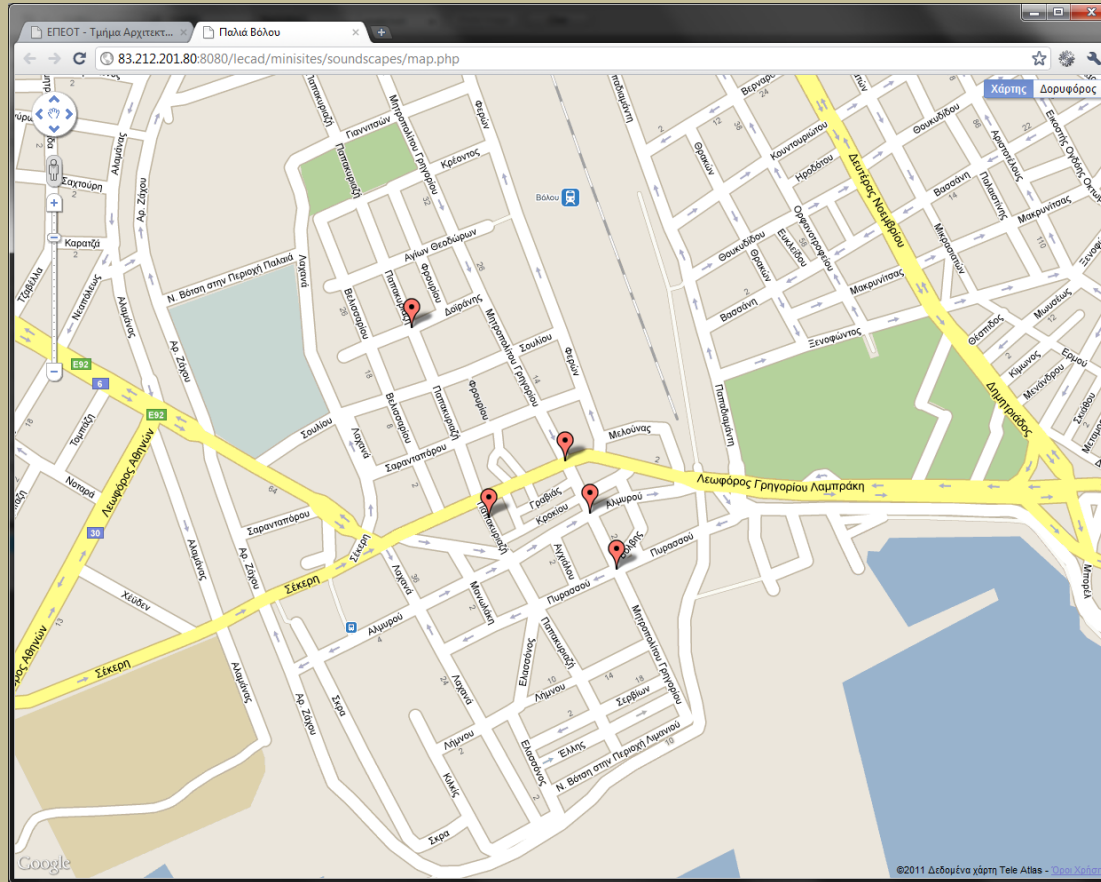
C. Φωνή

Ανδρική/ γυναικεία/ παιδική

εσωτερική/ εξωτερική

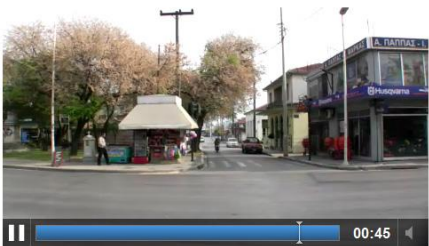

ΕΠΕΟΤ - Τμήμα Αρχιτεκ... Παλιά Βόλου

83.212.201.80/lecad/minisites/soundscapes/map.php

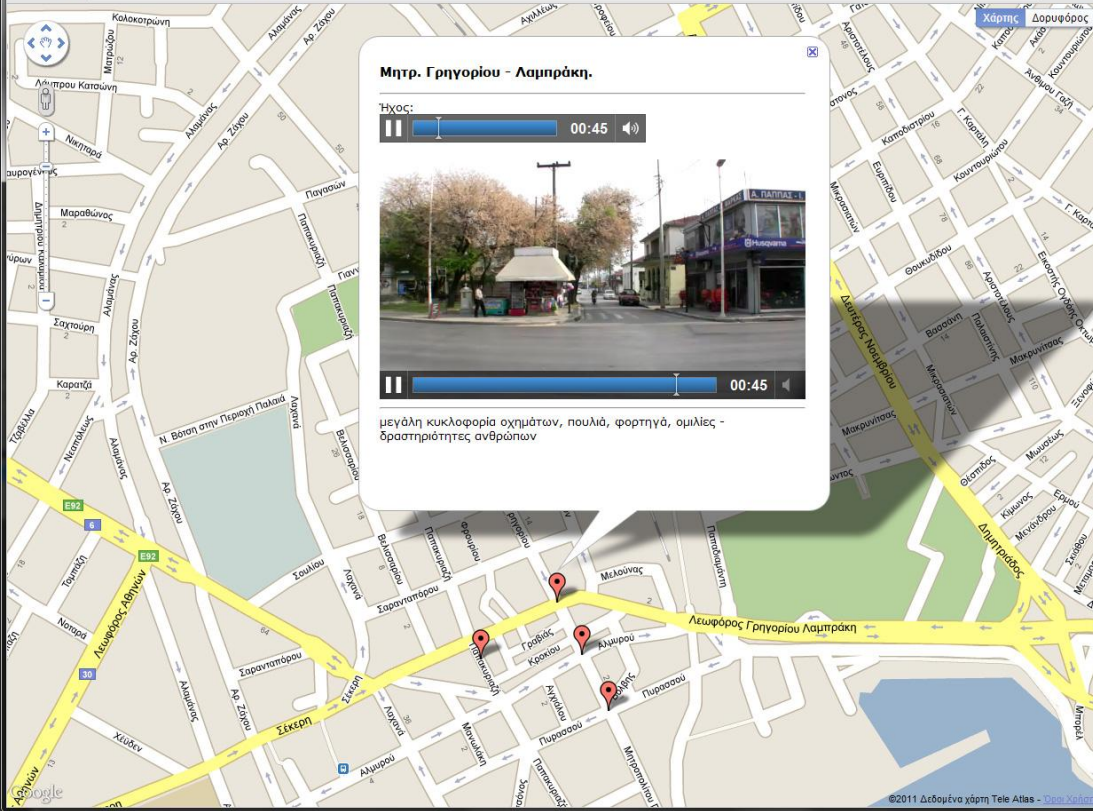
Μητρ. Γρηγορίου - Λαμπράκη.

Ήχος: 00:45

00:45

μεγάλη κυκλοφορία οχημάτων, πουλιά, φορτηγά, ομιλίες - δραστηριότητες ανθρώπων

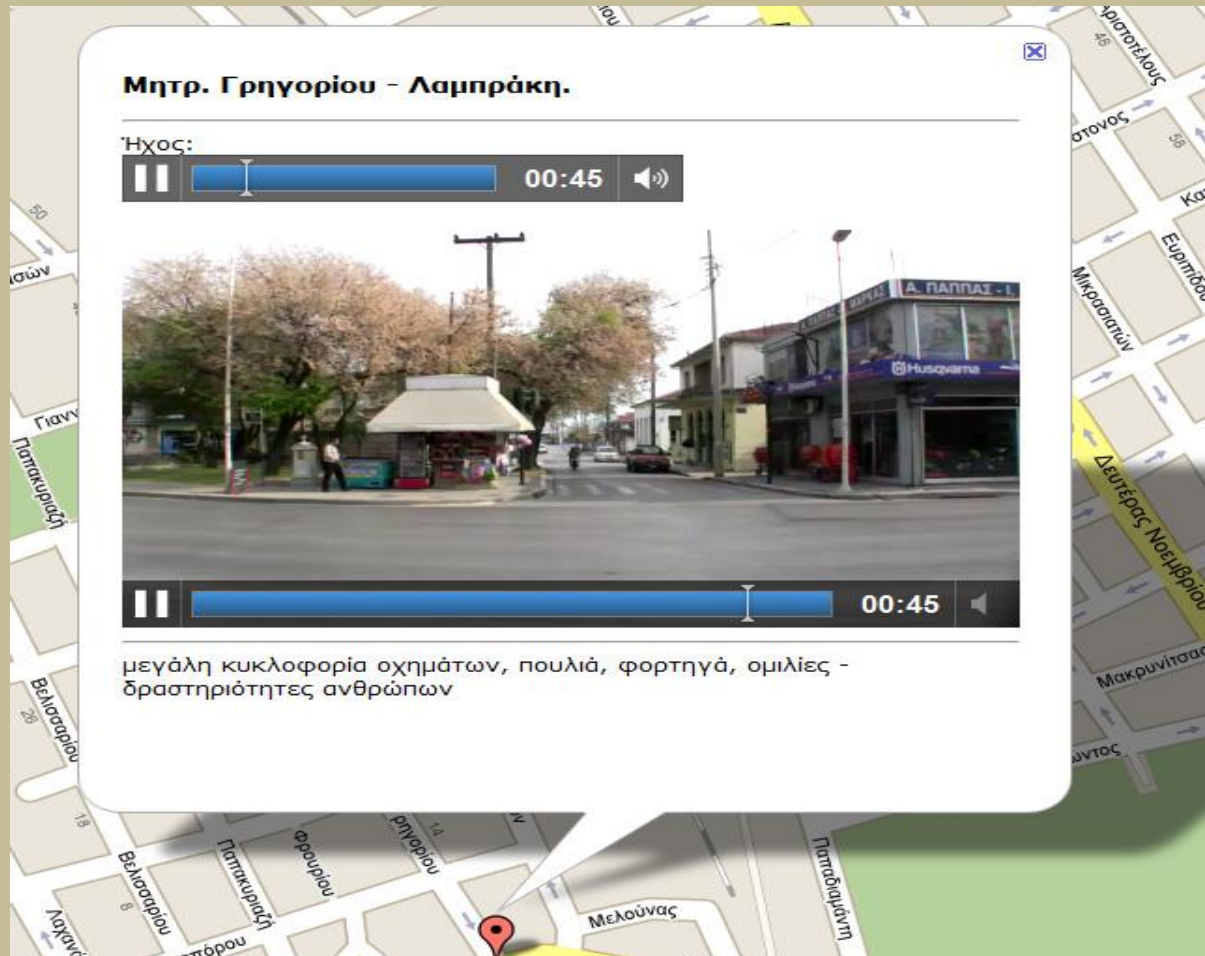
©2011 Δεδομένα χάρτη Tele Atlas - OpenStreetMap

Μητρ. Γρηγορίου - Λαμπράκη.

Ήχος:

μεγάλη κυκλοφορία οχημάτων, πουλιά, φορτηγά, ομιλίες - δραστηριότητες ανθρώπων

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Κώστας Ιωαννίδης, <http://kostasioannidis.com>

Ο Κώστας Ιωαννίδης χρησιμοποιεί τον ήχο ως βασικό στοιχείο των καλλιτεχνικών του εγκαταστάσεων και παρεμβάσεων. Στόχος του είναι η κριτική της υφιστάμενης σχέσης ανθρώπου και φύσης καθώς και η ανάδειξη των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής.

POLLEN, Εγκατάσταση Δημήτρη χαρίτου, Coti K., 2009, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) Ιούνιο με Οκτώβριο του 2009, στα πλαίσια της εκδήλωσης «Δημιουργικές Οικολογίες: Προοπτικές σε μια εποχή οικολογικού επείγοντος».

CITY OF SOUND

<http://www.cityofsound.com/blog/2007/10/indiscreet-musi.html>

SOUNDS OF HAMBOURG

http://www.philharmoniker-hamburg.de/sounds_of_hamburg/